

Posudek na diplomovou práci Kateřiny Kykalové

POHÁDKA V DRAMATICE JOËLA POMMERATA

Oponent: Mgr. Kateřina Neveu, Ph.D.

Kateřina Kykalová představuje českému publiku ve své diplomové práci pohádkovou tvorbu současného francouzského autora Joëla Pommerata a navíc obohacuje českou překladovou literaturu o dvě nová díla. Rozšiřuje tak počet překladů Pommeratových her na šest a bezděky nám tím připomíná, že jsme se s dílem tohoto dramatika mohli ve zdejších krajích setkat už dříve. Ze tří Pommeratových pohádkových her si vybrala dvě - *Červenou Karkulku* a *Popelku*, díla, která spojuje nejen fakt, že v jejich jádru stojí dvě ženské, respektive dívčí postavy, ale rovněž to, že jde o díla, kterých si letos povšiml i francouzský divadelní svět a kritika, neboť obě byla nominována na prestižní divadelní cenu Molières (hra *Popelka* hned ve dvou kategoriích – nejlepší inscenace soukromého divadla a nejlépe vizuálně zpracované dílo a *Karkulka* soutěží v sekci mladého diváka). V tomto ohledu je tedy práce studentky velmi aktuální, přestože pohádky samotné vznikly zhruba před deseti lety.

Diplomová práce se skládá ze dvou částí – první je rozdělená do sedmi kapitol a zabývá se teorií obou dramatických textů a druhá nás seznamuje s jejich překlady. Na úvodních stránkách nám studentka přibližuje život a tvorbu Joëla Pommerata, stručně vymezuje místo, které v ní pohádky zaujímají. Představuje nám Pommerata jako divadelníka, pro kterého je text pouhou stopou inscenace. Uvádí, že obecně je tvar Pommeratových textů velmi úzce spjatý s jejich divadelním tvarem, v podstatě z něho vycházejí, neboť texty nejenže vznikají teprve během zkoušení inscenace, ale mnohdy se vyvíjejí ještě v prvních týdnech uvádění na jevišti a teprve poté dochází k jejich konečné fixaci. V tomto ohledu mohlo být zajímavé zkoumat právě tento vztah a vývoj textu závislého na své realizaci. Studentka se však rozhodla pro jiný pohled na věc, možná i proto, že neměla možnost účastnit se tohoto tvůrčího procesu a na scéně viděla inscenaci pouze jedné z nich (*Popelka* v Bruselském národním divadle).

Kykalová se ve své práci nezaobírá divadelními realizacemi, ale soustřeďuje se na text. Přistupuje ke zvolenému tématu prostřednictvím dvou metod, metody komparativní a metody psychoanalytické. Rozhodla se Pommeratovy hry nejdříve porovnat s jejich předlohami od Charlese Perraulta a bratří Grimmů, a poté se zaměřit pomocí psychoanalytické metody na jejich motivicko-tematický výklad. Rozsáhlá třetí kapitola se zabývá vztahem psychoanalýzy a pohádky a studentka si v ní připravuje teoretický terén k pozdějším vlastním rozborům. Seznamuje nás s nejrůznějšími psychoanalytickými výklady pohádek i pohádkových postav od Freuda (v seznamu literatury jsem však nenašla, v kterém díle se Freud pohádkám věnuje), přes Fromma až k českému Sternovi. Největší přínos Pommeratova pohledu nachází studentka v tom, že pohádky obohacuje o nová témata, např. téma nezávislosti dětí na rodičích (v moderní verzi pohádek nepřekračují žádný rodičovský zákaz). Upozorňuje nás rovněž na jistou podobnost s Brechtem, ale vzhledem ke zvoleným kritériím analýzy tuto souvislost dále nerozvádí. Můžeme si také všimnout paradoxu, kdy Pommerat, tvůrce úzce spjatý s divadelností, píše silně literární dramata, v nichž důležitou roli hraje postava vypravěče. Ve svém výkladu se letmo dotkne i funkce dramaterapie, ale v souvislosti s Pommeratem nenachází žádné užší pouto. Trošku mě tedy udivuje, proč se v práci tomuto fenoménu věnuje.

Kykalová se společně s často citovaným dětským psychologem Brunem Bettelheimem domnívá, že význam pohádek spočívá v tom, že zhmotňují lidské nevědomí do vědomých fantazií a učí tak dítě zvládat obtíže svého života a nalézat v něm smysl. V obou pohádkách nachází problematiku iniciace, čili uvedení do života skrze překonání vlastního strachu. Studentka se citlivě a do hloubky zabývá hlavním tématem Pommeratových pohádek, kterým je podle ní dospívání a hledání vlastního místa ve světě. Na základě svých analýz dochází k závěru, že přestože francouzský dramatik nakládá s motivy předloh svérázným způsobem, nevytváří podle studentky parodii pohádek, ale jejich uměleckou adaptaci, která není digestovanou podobou

originálu, ale novým svébytným uměleckým dílem. Pommeratovi se podle Kateřiny Kykalové podařilo povýšit pohádky z mravoličného strašáka na metaforu překonání strachu.

Kapitoly věnované rozboru her jsou rozdělené do dvou hlavních částí, v první studentka porovnává Pommeratovu adaptaci s klasickou předlohou, v druhé se věnuje psychologii a samotnému psychoanalytickému výkladu, během kterého porovnává Pommeratovo pojetí s předchozími psychoanalytickými výklady a zahrnuje nás množstvím zajímavých poznatků. Sepětí psychoanalýzy s dramtem je v jejím pojetí natolik úzké, až se nám někdy může zdát, že zaměňuje Pommerata dramatika za Pommerata psychoanalytika a že jsou rozebrané texty spíše dalším psychoanalytickým výkladem originálu, než svébytným dramatickým dílem. Rozhodně je ale zajímavé a mnohdy dokonce zábavné sledovat všechny proměny a posuny, kterých si studentka v současných textech pozorně všimla. Pommeratova Karkulka je například fascinovaná krásou vlkových očí a dá se s ním do řeči jen proto, že na ni její maminka nemá čas. Pommeratova *Popelka* se zase liší v tom, že dramatik zde hlavní téma rivality a závnosti mezi sourozenci přesunul na vztah mezi macechou a jejími dcerami. To macecha chce svést prince.

Škoda, že v diplomové práci nezbylo místo na samostatnou kapitolu věnující se divadelnímu zpracování Pommeratových pohádek, nebo alespoň *Popelky*, kterou studentka shlédla v Bruselu. Je však zřejmé, že by tím studentka přesáhla stanovený rozsah práce, která je v předložené podobě už tak doslova nabitá množstvím poznatků a odkazů k teoretické literatuře širokého záběru. Studentka pracuje odpovídajícím způsobem s psychologickou i divadelně-teoretickou sekundární literaturou i internetovými zdroji. Nezapomíná ani na to, aby dala svůj, respektive Pommeratův výklad pohádek do souvislosti s bakalářskými a diplomovými pracemi svých kolegů a kolegyně z jiných škol, které na dané téma v poslední době vznikly.

V předposlední kapitole se studentka věnuje problematice překladu, obhajuje svá rozhodnutí a dává nám nahlédnout do své „překladatelské kuchyně“. Poukazuje na „potíže“ s bábovkou a jinými francouzskými kulturními specifiky. Plně schvaluji její odvalu odolat svodům nespisovného „v-“, ve slovech začínajících na „o-“ (vokno), neboť tato degradace v psané podobě mluvených textů není nutná, herci dramatickou řeč stejně vždy přizpůsobí svým potřebám. Diplomová práce Kateřiny Kykalové má konkrétní přínos v tom, že obsahuje překlady dvou her a obohacuje tak český kulturní prostor.

Ráda bych studentce položila následující otázky:

- První se týká zvolené metody. *Popelka* v jednu chvíli v textu říká: „...konec psychoanalýzy, jde se domů“ (s. 67). Krom této zjevné narážky bych byla ráda, kdyby nám studentka více rozvedla, v čem je podle ní psychoanalytická metoda nejvíce přínosná v rámci analýzy divadelní tvorby a zda Pommerat k psychoanalýze odkazuje ještě i na jiných místech, či v jiných textech.
- V kapitole věnující se *Popelce* studentka uvádí, že Brusel leží na rozhraní francouzské a německé kultury (s. 55). Doposud jsem se domnívala, že se v tomto městě protíná francouzská kultura s vlámskou a proto bych byla ráda, kdyby studentka svůj názor více rozvedla.
- Lze najít v české divadelní tvorbě autory, kteří by adaptovali klasické pohádky pro současnost podobně jako Pommerat? Respektive jak pohádky adaptují čeští autoři?

Závěrem lze říci, že diplomová práce Kateřiny Kykalové splňuje rozsahem i provedením podmínky magisterské diplomové práce, dokonce je svým záběrem značně překračuje, a proto ji doporučuji k obhajobě.